

DE TERMINOLOGIE BETREFFENDE OCCLUSIE EN KAAKRELATIE

Prof. J. G. DE BOER
M. F. VAN GRUNSVEN

Onder bovenstaande titel schrijft collega Derksen in het Nederlands Tijdschrift voor Tandheelkunde van januari 1967 op pagina 16:

„Niet alleen nationaal, maar ook internationaal is de terminologie met betrekking tot de relatie tussen onderkaak en schedel en die van de tandrijen ten opzichte van elkaar reeds jaren gekenmerkt door begripsverwarring. Verschillende begrippen worden met dezelfde woorden aangeduid. Ook omgekeerd treft men voor hetzelfde begrip verschillende benamingen aan.

Na ampele overwegingen kon een aantal benamingen met de daarbij behorende definities worden opgesteld, die in navolgende beschouwing worden uiteengezet”.

Het streven naar eenheid in bovengenoemde terminologie, dat wij in bovenstaande regels menen te mogen lezen, verdient slechts toejuiching; het is echter jammer dat de benamingen en definities uitsluitend door medewerkers verbonden aan het Tandheelkundig Instituut in Utrecht werden opgesteld. Dit kan het tot stand komen van die eenheid slechts bemoeilijken.

Zonder op alle slakken zout te leggen, zouden wij de volgende opmerkingen willen maken.

1. Dat „centraal” werd gekozen (p. 17) en niet „centrisch” menen wij te moeten betreuren. Het woord centrisch is een letterlijke vertaling van het internationaal bekende Engelse „centric” en heeft een exactere betekenis dan het woord centraal, waarvan de oorspronkelijke betekenis door termen als „centraal station” en „centrale verwarming” min of meer verwaterd is. Bovendien biedt het de mogelijkheid om naast „centrische relatie” en „centrische maximale occlusie” te spreken van „excentrische relatie” en „excentrische maximale occlusie”.

2. De definities op pagina 18 bevatten elk een „Schönheitsfehler”. In de eerste definitie boven aan de pagina heeft het woordje „die” de betekenis van: alle elementen van de bovenkaak, hetgeen niet de bedoeling is.

In de definitie van maximale occlusie wordt gesproken van de „kauwvlakken der elementen van onder- en bovenkaak”. Het woord „kauwvlakken” slaat hier dus ook op de snijranden en linguale vlakken van incisieven en canini, die gewoonlijk niet als zodanig worden betiteld.

3. Hoewel de definitie van „centrale” maximale occlusie juist is (p. 19) bevat de zin daarvóór een onjuistheid, die vooral uit didactisch oogpunt storend is. De maximale occlusie vertegenwoordigt één bepaalde stand van de onderkaak, terwijl de „centrale” relatie een traject is. Deze kunnen niet *samenvallen*; wel kan maximale occlusie plaats hebben *in* „centrale” relatie.

4. De definitie die Derksen geeft van „centrale relatie” (p. 19) kan niet juist zijn. Deze relatie wordt n.l. *niet* mede bepaald door de lichaamshouding. Was dit wèl het geval dan zou er niet één „centrale” occlusie zijn, doch vele (zie definitie op pagina 20). Dan zou ook de „centrale” maximale occlusie (zie definitie op pagina 19) kunnen plaats hebben bij een positie van de onderkaak, waarbij de processus condylares niet een ongedwongen (unstrained) *meest achterwaartse* plaats innemen in de fossae articulares. Dit laatste heeft één van ons (van G.) inderdaad bij meerdere mongooltjes in het Hendrik van Boeyenoord waargenomen. Wordt het hoofd van deze kinderen uit de habituele voorovergebogen houding teruggebracht in de Frankforter horizontale, dan blijkt de onderkaak uit de maximale occlusie terug te glijden in *de* „centrale” occlusie.

Bij het definiëren van de „centrale” relatie kan het stellen van de voorwaarde dat het hoofd daarbij georiënteerd is volgens de Frankforter horizontale niet worden gemist.

5. De (juiste) omschrijving die Derksen geeft van traumatogene occlusie (p. 22 voorlaatste alinea) is niet in overeenstemming met de daarboven aangehaalde (naar onze mening onjuiste) definitie van Freese en Scheman bij wier argumentatie Derksen zegt zich aan te sluiten.

Oostersingel 59,
Groningen.

Reactie van de auteur

In antwoord op bovenstaande reactie naar aanleiding van de beschouwing over de terminologie betreffende occlusie en kaakrelatie moge het volgende worden opgemerkt:

De inzenders vinden het jammer dat de benamingen en definities uitsluitend door de medewerkers verbonden aan het Tandheelkundig Insti-

tuut te Utrecht werden opgesteld. Dit kan, zo menen zij, het tot stand komen van die eenheid slechts bemoeilijken.

Hoewel de bovenbedoelde medewerkers niet kunnen beoordelen hoe het met deze eenheid aan de andere tandheelkundige instituten is gesteld, kunnen zij dat wel in eigen huis. Hier bestond tot voor kort geen eenheid in terminologie. Het kwam hun daarom aanbevelenswaard voor eerst de hand in eigen boezem te steken, alvorens zou kunnen worden getracht landelijk tot overeenstemming te komen. Het in bovengenoemde uiteenzetting gestelde zou dan als uitgangspunt voor verder overleg kunnen dienen. Thans is door de inzending van de collegae de Boer en van Grunsven deze reeds op gang gekomen, waarvoor ik alleen maar waardering kan hebben.

De opmerkingen van de geachte opposenten worden hieronder punts-gewijs beantwoord.

1. *centrisch versus centraal*.

Volgens ten Bruggencate en Broers luidt de vertaling van het woord *centric*: middelpuntig, centraal, die van *central*: centraal, midden, middel, hoofd.

Bij van Dale vindt men *centrisch* omschreven als: door het centrum, het zwaartepunt of de zwaartelijijn gaande of ermee samenvallend. *Centraal* wordt „vertaald” als: 1. in het midden gelegen: een centraal punt: centraal Amerika, ook voor een ligging zelf gezegd: de centrale ligging van Utrecht. 2. het middelpunt vormende vanwaar werkingen uitgaan of waarin zij samenvallen. 3. van één punt uitgaande.

In de woordenlijst van de Nederlandse Taal komt *centrisch*, in tegenstelling tot *centraal*, niet voor.

Het bovenstaande was voor de medewerkers aanleiding om aan het woord *centraal* boven *centrisch* voorhands de voorkeur te geven. Zij hebben niet het gevoel dat de uitdrukking „*excentrische maximale occlusie*” mooier en (of) juist(er) zou zijn dan een niet- (eventueel de-) *centrale maximale occlusie*.

2. Wat de „*Schönheitsfehler*” in de definitie betreft: onder *occlusie* verstaat men elk statisch contact tussen één of meer elementen van de onderkaak met die van de bovenkaak, te dien aanzien moge het volgende worden opgemerkt:

Vooropgesteld zij echter dat men over een „*Geschmacksache*” bezwaarlijk discussiëren kan. Wanneer – om ons in deze dagen een ogenblik in termen van politiek te vermeien – b.v. zou worden vastgesteld in hoeverre het contact dat één of meer leden van de Christelijk Historische Unie met die van de Antirevolutionaire Partij hebben gehad, op

niets is uitgelopen, zal toch niemand hebben verwacht dat de gehéle ledenlijst der A.R. werd afgewerkt. Inderdaad worden de snijranden en linguale vlakken van incisieven en canini gewoonlijk niet als kauwvlakken betiteld. Bij het beoordelen of een bepaalde occlusie al dan niet maximaal is wordt, ook in Utrecht, in de eerste plaats nagegaan of de kauwvlakken der elementen (molaren en premolaren) van onder- en bovenkaak optimaal op of in elkaar passen.

3. Volledig akkoord.

4. Wordt de centrale relatie mede bepaald door de lichaamshouding?

Het onder dit punt gestelde is niet geheel duidelijk. Eerst wordt n.l. vastgesteld dat de centrale relatie *niet* mede bepaald wordt door de lichaamshouding, terwijl in de volgende alinea wordt verklaard dat bij het definiëren van de centrale relatie het stellen van de voorwaarde dat het hoofd daarbij georiënteerd moet zijn volgens de Frankforter horizontale niet kan worden gemist.

In principe wordt de centrale relatie zowel door de zwaartekracht als de spiertonus bepaald. Wanneer de lichaamshouding en dus de stand van het hoofd verandert, werkt de zwaartekracht onder een andere hoek op de mandibula hetgeen op de spierspanning van invloed zal zijn en bijgevolg dus ook op de meest dorsale (ongedwongen) stand van de onderkaak ten opzichte van de schedel.

5. traumatisch – traumatogeen.

In de door de inzenders bestreden terminologie werd *niet* gesteld dat de medewerkers zich aansluiten bij de definitie van Freese en Scheman. Hun argumentatie is dat „The vital distinction lies in the relationship of cause and effect”. Met andere woorden: het vitale onderscheid tussen traumatisch en traumatogeen is gelegen in het verband dat bestaat tussen oorzaak en gevolg.

A. A. D. Derksen

Het wederwoord van collega Derksen heeft de ondergetekenden niet van mening kunnen doen veranderen. Liever echter, dan te zijner tijd de redactie te nopen het eindsignaal: „discussie gesloten” te geven, laten zij het aan de geïnteresseerde, kritische lezers over hun mening op grond van het artikel en deze korte discussie te vormen.

Het in een persoonlijk schrijven gedane voorstel van collega Derksen om te trachten door een gemeenschappelijke bespreking tot overeenstemming te komen stellen zij zeer op prijs en aanvaardden zij gaarne.

J. G. de Boer
M. F. van Grunsven

Literatuur:

1. Bruggencate, K. ten en A. Broers. Engels Woordenboek. Pag. 113-114. J. B. Wolters n.v. Groningen, 1948.
2. Van Dale. Groot Woordenboek der Nederlandse Taal. Pag. 367. Martinus Nijhoff. 's-Gravenhage, 1961.
3. Woordenlijst Nederlandse Taal. Pag. 102. 's-Gravenhage Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf. Martinus Nijhoff, 1954.